

О.В. Караманов

МУЗЕЙ МАЛОГО РЕГІОНУ: НОВІ МУЗЕЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

У статті проаналізовано можливості застосування музейно-педагогічних технологій в умовах піднесення ролі музеїв у житті людини, акцентовано на ролі музейного середовища у процесі організації міжособистісної комунікації та формування спільного досвіду творчої діяльності.

В умовах глобальних соціально-економічних та культурно-освітніх змін, формування нових цінностей та пріоритетів музей залишається чи не єдиною інституцією, здатною ефективно зберігати та відтворювати інформацію про минуле, звертати увагу на важливі речі, що оточують людину, перетворювати буденність на урочистість, стандарти на особливості, цікавість – на постійний інтерес.

Мета публікації – зробити аналіз можливостей застосування сучасних музейно-педагогічних технологій для організації привабливого музейного середовища у малому регіоні. Мова йде, головним чином, про популяризацію музеїв як центрів відродження духовності, вивчення історичної пам'яті та організації міжособистісної комунікації. Останній аспект в умовах сьогодення має ключове значення, оскільки покликаний організувати взаємодію людей певного регіону, які мають різні погляди, прагнення, риси характеру, звичаї, традиції, переконання.

Як зазначав М. Гнедовський, «музей здатний надати людині те, що не може забезпечити ані школа, ані книга та найновіші досягнення цивілізації, – досвід особистого спілкування з реальністю історії і культури, досвід переживання часу через простір...» [2, 18-19].

Саме поняття «середовище» відображає залежність та взаємозв'язок умов, що забезпечують розвиток особистості, її взаємодію з оточенням. Це може бути комплекс зовнішніх явищ, які стихійно діють на людини і значною мірою впливають на її розвиток.

Відродження привабливості малого регіону, своєї малої Батьківщини є чи не найголовнішим завданням сучасної системи освіти, коли спостерігається масова міграція молоді до міст, деформація свідомості молоді людини, що спричинює занепад сіл і містечок, руйнування культурних традицій.

Звичайно, ці процеси зумовлені особливостями різних негативних процесів, що відбуваються у державі, протевонинеснастільки неконтрольованими і можуть бути призупинені. Вагоме значення тут належить освіті.

Уруслінашої розвідки ми будемо використовувати терміни «музейна освіта» та «музейна педагогіка». У підходах до розуміння музейної педагогіки найчастіше використовується термін «інтеграція», що має цілком логічне пояснення, адже музейну

педагогіку можна вважати інноваційною прикладною педагогічною технологією, покликаною розкрити особистість кожної людини шляхом її залучення до світу культурної спадщини.

Теорія комунікації покладена в основу експозиційної діяльності музейної освіти та музейної педагогіки, а також соціально-психологічних досліджень у музеї. Ніщо не може замінити вербальної комунікації, яка передбачає вивчення яскравої та емоційної мови спілкування.

Музейна експозиція створюється на основі предметного матеріалу та виступає у якості особливої інформаційної системи, що відображає явища історико-культурного процесу через музейні предмети-експонати як знакові компоненти. У ній відображається не сама дійсність, а концепція розуміння її автором (експозиціонером) у вигляді певної логіки (концепції) та художнього образу (дизайну) [3, 64].

Мета музейної освіти реалізується не лише шляхом оволодіння системою знань про значення та вартісність пам'яток минулого, а й уведення до світу ціннісних настанов загальнолюдської та національної культур, опанування основними принципами і формами комунікативного досвіду різних сфер культури людства.

Усе починається з вивчення звичайної музейної пам'ятки, що володіє інформацією глибинного рівня, яка може бути відтворена за умови майстерності музейного педагога.

У цьому контексті важливо навчити творчості змалку, з раннього дитячого віку, навчити сприймати та усвідомлювати цінності своєї малої Батьківщини. Така діяльність передбачає залучення до світу минулого вже під час першого візиту до музею, формування яскравих та неповторних вражень, «переживання знань», що стимулює до розкриття творчих здібностей і творчого потенціалу.

Звернення до історичних надбань народу у музеї формує в дитини особистісну причетність до пам'яток, що поступово визначає її прив'язаність до місцевості, в якій вона народилася. Згодом у неї з'являються потреби в одержанні нової інформації про цю місцевість для засвоєння навчального матеріалу. Крок за кроком дитина оволодіває досвідом творчої діяльності та прагне якнайповніше себе реалізувати.

Під час навчання у школі (у періоди молодшого шкільного та підліткового віку) за посередництвом музею дитина найбільше здатна активно розвивати культуру мислення, інтерес до пізнання власного «Я» та внутрішнього світу інших людей; засвоювати різні способи творчої діяльності; створювати широку систему власних образів; формувати культуру емоцій.

Звичайно, вагому роль у цьому випадку відіграє й особистість учителя-вихователя, яка

«підносить дитину на нові щаблі розвитку», руйнує зайві стереотипи, учить креативно сприймати навколишній світ.

Своїми особистими враженнями, думками, спогадами, пережитим досвідом кожна людина може творити неповторне середовище. Організація такого середовища розпочинається зі звичайного обміну думками з близькими людьми, родичами, колегами, наприклад, під час спільного дозвілля. Ці думки мають здатність набувати виняткового значення не лише для окремих людей, а й становити спільну цінність для ефективної комунікації громади, яка мешкає у цьому будинку, на цій вулиці, у селі або містечку.

Результатом створення такого постійно діючого середовища може бути зміна структури інформаційного оточення кожного члена цієї громади – не лише те, що вони очікують почути, а й те, що хочуть почути. Зокрема, такий особливий статус інформаційного простору можна ефективно використовувати, коли треба спрямувати людину на виконання певної поведінки або призупинити реалізацію певного типу поведінки [4, 162].

Потребу у поширенні цих думок можуть стимулювати різні громадські організації, але ідеальним місцем для їх трансляції виступають музеї, адже саме вони здатні доволі активно перетворювати навколишнє середовище, пробуджувати інтерес до минулого, формувати суспільну думку.

Під час спілкування у музеї можна застосовувати різні моделі комунікації. Зокрема, заслуговує уваги ігрова модель Й. Хейзинга, який визначав феномен гри обов'язковим та водночас незрозумілим феноменом людського існування. На його думку, для гри характерним є відхід від буденності, акцентування уваги не скільки на змісті обмінюваної інформації, скільки на самому процесі її трансляції, передання іншим людям [5, 31].

Сучасні музеї зі своїми колекціями являють важливі культурні й освітні центри, які виступають потужним виховним чинником у формуванні різноманітних особистісних якостей людини. Аналогічно вони мають можливість створити у своєму середовищі цікаве предметне ігрове поле, здатне сприяти знаходженню порозуміння між різними людьми, формування в них прив'язаності до свого рідного, виховання взаємної поваги та толерантності.

Можливість спільного емоційного переживання значно підвищує ефективність відвідин музею, адже вона передусім залежить від особливостей характеру і очікувань, на які навряд чи може вплинути зміст та зусилля його передати. Як вказує Ф. Вайдахер, лише у групах людей, які залишаються разом до певної події й після неї та займаються її змістом навіть тоді, коли вона вже давно минула, педагогічні та дидактичні заходи можуть дати успішний результат [1, 185].

На основі вищевикладеного матеріалу можна визначити різноманітні можливості для створення привабливого й ефективного середовища у музеї малого регіону засобами сучасних музейно-педагогічних технологій. Мова йде про:

- організацію масового музейного просвітництва шляхом проведення навчальних тренінгів, презентацій, заходів дозвілля та широкого залучення молодіжних та громадських організацій;
- застосування у музейній роботі елементів рольових ігор, аналіз різних життєвих концепцій і моделей поведінки (на основі матеріалів експозиції);
- засвоєння у музеї необхідного комплексу знань про малу Батьківщину;
- власну ідентифікацію та створення ціннісного уявлення про себе і найближче оточення;
- виконання суспільно-значущої та особистісно цікавої діяльності.

Власне сьогодні музеї можуть пробудити історичну пам'ять так, як цього не зробить жодна інша інституція, визначити багатозначність й символічність музейних предметів для ефективного розвитку в Україні ідей громадянського суспільства, сприяти баченню своєї важливої місії очима кожної людини.

Посилання

1. Вайдахер Ф. Загальна музеологія. Посібник / Перекл. з нім. В. Лозинський, О. Лянґ, Х. Назаркевич. – Львів, 2005.
2. Гнедовский М.Б. Современные тенденции развития музейной коммуникации / М.Б. Гнедовский / Музееведение: проблемы культурной коммуникации в музейной деятельности. – М., 1989.
3. Мышева Т.П. Музейная педагогика в современном социокультурном образовательном контексте / Т.П. Мышева / Под. ред. Н.П. Рыжих. – Таганрог, 2008.
4. Почепцов Г. Теория коммуникации / Г. Почепцов – М.-К., 2006.
5. Хейзинга Й. Homo Ludens. Опыт определения игрового элемента культуры / Хейзинга Й. Homo Ludens. В тени завтрашнего дня. – М., 1992.

Караманов А.В. Музей малого региона: новые музейно-педагогические технологии

В статье проанализированы возможности применения музейно-педагогических технологий в условиях возрастания роли музеев в жизни человека, акцентировано на роли музейной среды в процессе организации коммуникации и формирования совместного опыта творческой деятельности.

Karamanov O.V. The museum of small region: new museum-pedagogical technology

The article considers the opportunities for new museum-pedagogical technology usage under the conditions of museum environment. It stresses the role of the museum in person's life and describes the process of interpersonal communication and mutual creative activity development.